

Téma:

**Szakpolitikai tanulmány -
Foglalkoztatáspolitikai monitor**

Időszak:

2013. március

Dátum:

2013. április 17.

SZÁZADVÉG
ALQJITVÁNY

SZÁZADVÉG
gazdaságvezető zrt.

STRATEGOPOLIS
KÖZMETIKAI TANULMÁNYOK ÉS TUDÁSMENEDZSER

Az anyag az NFM_SZERZ/378/1 (2012) számú
szerződés teljesítésére készült.

Tartalom

I.	Vezetői összefoglaló	1
II.	Monitoring	3
1.	<i>Nemzetközi munkaerőpiac</i>	<i>3</i>
2.	<i>Magyar munkaerő-piaci folyamatok.....</i>	<i>5</i>
3.	<i>Nemzeti Foglalkoztatási Alap.....</i>	<i>8</i>
2.	Elemzések	10
1.	<i>A 2011-es Népszámlálás munkaerő-piaci adatai</i>	<i>10</i>
2.	<i>A munkanélküliség különböző formái</i>	<i>11</i>
2.1	A munkanélküliség fajtái	11
2.2	Természetes munkanélküliség.....	13
2.3	Tartós munkanélküliség	14

I. Vezetői összefoglaló

Az eurózónában a munkaerő-piaci folyamatok romlása folytatódott 2013 második hónapjában és érdemi fordulat nem következhet be az év további részében. Eközben az Egyesült Államokban csökkent a munkanélküliség, stagnált a foglalkoztatottság. Az eurózónában a munkakereslet csökkenése mellett a munkaórák száma is folyamatosan zsugorodik, és ezzel párhuzamosan a munkanélküliség nő. Az állástalanok aránya 2011 első fele óta emelkedik a valutaövezetben és az EU-ban egyaránt, ezzel újabb historikus csúcsra emelkedett a ráta.

Hazánkban a gazdasági aktivitás csökkenése folytatódott 2013 második hónapjában is, így a szezonálisan kiigazított ráta 57 százalékra csökkent, amely 0,1 százalékpontos zsugorodás az előző hónaphoz képest. A munkakínálatot már nem tudták növelni az aktivitást ösztönző kormányzati intézkedéseknek (nyugdíjkorhatár emelése, rokkantsági feltételek és munkanélküli ellátások szigorítása), azonban várakozásaink szerint ez csak átmeneti visszaesés.

A foglalkoztatottak száma 2013 februárjában 6 ezer fővel csökkent. A versenyszféra munkakeresletének visszaesését a közfoglalkoztatási programok felfutása sem tudta ellensúlyozni. Az intézményi statisztikák alapján az alkalmazottak számának szűkülése folytatódott, de a zsugorodás már kisebb mértékű, mint az elmúlt hónapokban: a legnagyobb visszaesést a művészeti, információ, kommunikáció és a szálláshely-szolgáltatás ágában regisztrálták. A feldolgozóiparban stagnált a munkakereslet. A mezőgazdaságban továbbra is csak a közfoglalkoztatottak számának növekedése miatt lehetett létszámbővülést regisztrálni. A költségvetési szektor foglalkoztatottsága a közfoglalkoztatás bővülése nélkül 2 százalékkal csökkent egy év alatt 2013 első hónapjában, a Kormány költségcsökkentő intézkedései révén. A téli közfoglalkoztatás kibővítése miatt 2013 januárjában 18 ezer fővel több közfoglalkoztatott volt a költségvetési intézményeknél, mint egy évvel korábban.

A munkanélküliség szezonálisan kiigazított rátája meghaladta a 11,1 százalékot 2013 második hónapjában, vagyis az állástalanok arányának tavaly megfigyelt csökkenése csak átmeneti volt. A tartós munkanélküliek száma és az álláskeresési idő újra emelkedett. A strukturális problémák mélyülésének a nyomait lehet felfedezni a folyamatokban, miközben a kiírt új álláshelyek száma tovább csökkent, amely miatt a munkaerő-piac változatlanul laza. A Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat (NFSZ) által regisztrált álláskeresők száma már nyolcadik hónapja bővül. A 2012. februári adatokhoz képest a 12 hónapja, vagy annál több ideje a nyilvántartásban szereplők száma egy év alatt 34,5 százalékkal emelkedett. Az ellátórendszer átalakításának hatásai egyelőre nem kimutathatók, de az már jól látszik, hogy az ellátatlan álláskeresők száma folyamatosan nő. 2013 februárjában 44 ezerrel emelkedett a regisztráltak száma egy év alatt.

A nemzetgazdasági bruttó átlagkeresetek 2,5 százalékkal nőttek 2013 januárjában az előző év azonos időszakához képest, míg a versenyszférában 3 százalékos emelkedést regisztráltak. A tavalyi év bérdinamikájához képest jelentősen mérséklődött a ráta, amit a minimálbér-emelés sem tudott kompenzálni. Bár továbbra is lehetősége van a vállalatoknak a bérkompenzációra, de már sokkal kevesebben juthatnak hozzá az állami támogatáshoz.

A Nemzeti Foglalkoztatási Alap bevételei és kiadásai 2013 februárjában az előző évek átlagához képest jól alakultak. A bevételi oldal 319 milliárdos előirányzatának 17,6 százaléka teljesült 2013 februárjáig, az év második hónapjáig 56 milliárd forint folyt be az alap kasszájába. Az NGM szerint az idei évi szakképzési hozzájárulásból származó bevételek valószínűleg az előirányzatnak megfelelően alakulhatnak. A Start-munkaprogram 154 milliárdos keretéből csak 7,6 milliárd forint került egyelőre felhasználásra. Ez annak volt köszönhető, hogy a Belügyminisztérium és a Nemzetgazdasági Minisztérium közötti szokásos megállapodási szerződés január hónap végén jött csak létre. Így nem történtek jelentős kifizetések, azonban a közfoglalkoztatotti bérkifizetések rendben zajlottak.

2011-ben a foglalkoztatottak száma a 15–74 éves korosztályban 3 millió 812 ezer volt a Munkaerő-felmérés alapján, amelytől lényegesen eltérnek a népszámlálás adatai. A KSH számbavétele szerint 3 millió 936 ezer fő dolgozott Magyarországon a megkérdezés időpontjában, amely alapján a foglalkoztatottak aránya 50,7 százalékos volt. Az eltérés már kívül esik a statisztikai hibahatáron.

Magyarországon a munkanélküliség jelentősen megemelkedett a válság kitörését követően, hasonlóan a többi uniós országhoz. Jelenleg jelentős teher mind az állam, mind a munkanélküliek számára az elhúzódó recesszió. A természetes munkanélküliséget a foglalkoztatáspolitikai is képes csökkenteni. A munkaerő-piaci szolgáltatások javítása révén a munkanélküliek hamarabb megtalálhatják a nekik megfelelő betöltetlen álláshelyeket. A képzések segítségével a potenciális munkaerő nagysága növelhető, amely rugalmasabban tud igazodni a munkakereslet szerkezeti változásaihoz. A közmunkaprogramok segítségével a rossz konjunkturális időszakokban szintén csökkenthető a munkanélküliség hosszú távú, egyensúlyi rátája.

A tartós munkanélküliség jelenléte mindig súlyos probléma a foglalkoztatáspolitikai számára. Egyfelől az államnak sokkal többbe kerül visszaterelnie ezeket az embereket a munkaerőpiacra, mint a többi munkanélkülit. Másfelől az egyének munkaképessége jelentősen erodálódik, valamint pszichológiailag is megviseli őket, ha már régóta nem találnak maguknak munkahelyet. A szaktárca leginkább a közfoglalkoztatás eszközével szeretné csökkenteni a régóta állás nélkül lévő aktívok számát, azonban ennek eredményei eddig ismeretlenek a megfelelő hatásvizsgálatok hiányában. Régebbi, hazai kutatások és a nemzetközi szakirodalom alapján az mondható el általánosságban, hogy a közfoglalkoztatás nem, vagy csak alig képes csökkenteni a tartós munkanélküliséget. A probléma lényegében egy eszközzel sem oldható meg önmagában, hanem több aktív politikával együttesen lehet

szembeszállni a jelenséggel. A tartós munkanélküliek visszavezetéséhez pszichológiai tanácsadás, folyamatos mentori szolgáltatás szükséges.

II. Monitoring

1. Nemzetközi munkaerőpiac

Az eurózónában a munkaerő-piaci folyamatok romlása folytatódott 2013 második hónapjában és érdemi fordulatra az év további részében sem számítunk. Eközben az Egyesült Államokban is lassult a munkaerő-piac helyreállása.

A tengerentúlon csökkent a munkanélküliség, miközben stagnált a foglalkoztatottság: 2013 februárjában 0,1 százalékkal emelkedett a munkakereslet az előző három hónap átlagához képest. Ez elsősorban a versenyszférának köszönhető: 0,2 százalékkal növekedett a szektorban a foglalkoztatottak létszáma, miközben az állami szférában nem regisztráltak változást.¹ **A versenyszektorban a bővülés elsődleges forrásai** az építőipar, a kereskedelem és szállítás, az üzleti szolgáltatások és az egészségügy voltak. A munkanélküliségi ráta januári emelkedése csak átmenetinek bizonyult a várakozásoknak megfelelően, februárról márciusra újra 0,1 százalékkal csökkent a mutató. Ezzel éves összevetésben 0,6 százalékponttal esett az állástalanok aránya, elérve a 7,6 százalékot a vizsgált időszakban.

Az eurózónában a foglalkoztatottak száma mellett a ledolgozott munkaórák volumene is folyamatosan zsugorodik, és ezzel párhuzamosan a munkanélküliség is folyamatosan nő.

Az állástalanok aránya 2011 első fele óta folyamatosan bővül az eurózónában és az EU-ban egyaránt, ezzel újabb historikus csúcsra emelkedett. A valutaövezetben 12, míg a teljes közösségben 10,9 százalékon állt idén februárban az indikátor, ami rendre 1,1, illetve 0,7 százalékpontos növekedés az egy évvel korábbihoz képest. Tehát egyelőre nem mutatkozik a munkaerőpiac javulása.²

A magas aggregált ráta elsősorban néhány ország rendkívül rossz munkaerő-piaci helyzetének az eredménye, és soha nem látott különbségek alakultak ki a tagállamok között. Az egy évvel korábbiakhoz képest már 19 tagországban emelkedett a mutató értéke, ami jól jelzi a helyzet súlyosbodását. A legfrissebb adatok tanúsága szerint Görögországban több mint 27 százalékos a mutató, és Spanyolországban egy év alatt 2,4 százalékpontot nőtt a munkanélküliség. Eközben Ausztriában 4,8, Németországban 5,4 százalékos rátát regisztráltak februárban.

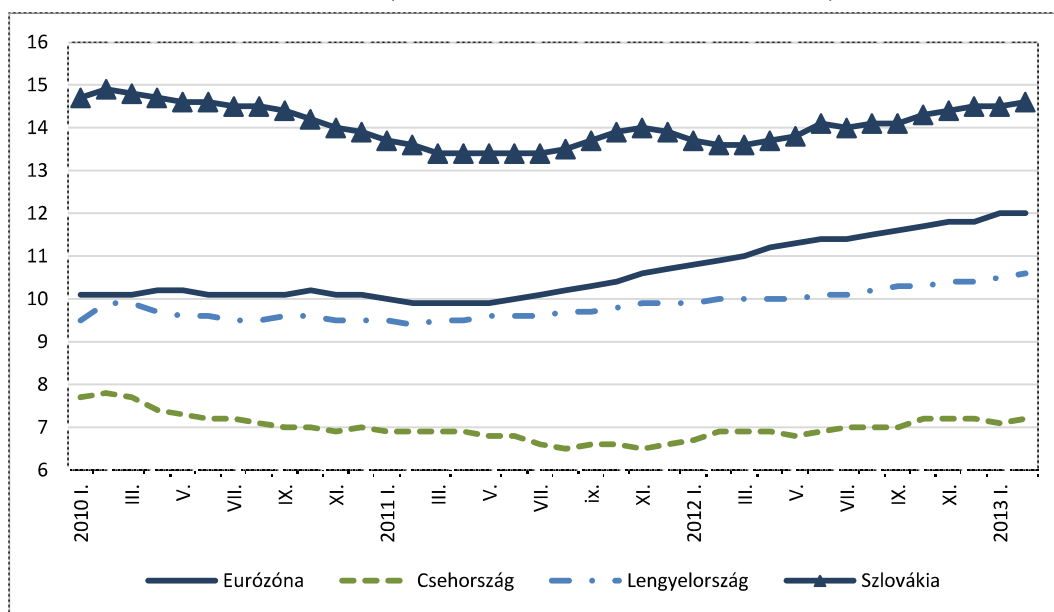
A régiós országok közül mindenhol növekedett az állástalanok aránya. **Csehországban a stagnáló munkakereslet mellett 0,1 százalékponttal, 7,2 százalékosra nőtt a**

¹ Forrás: Bureau of Labor Statistics

² Forrás: Eurostat

munkanélküliségi ráta. Szlovákiában a foglalkoztatottak létszámának zsugorodása mellett 0,1 százalékpontos volt az állástalanok arányának emelkedése, amely így 14,6 százalékos szintet ért el. Lengyelország esetében a foglalkoztatottsági adatok törést mutatnak egy módszertani váltás miatt, így a mutatót nehéz értelmezni, azonban a munkanélküliség a legnagyobb visegrádi országban is nőtt 2013 februárjában.

1. ÁBRA: A MUNKANÉLKÜLISÉG A VISEGRÁDI ORSZÁGOKBAN ÉS AZ EURÓZÓNÁBAN
(SZÁZALÉK, SEZONÁLISAN KIIGAZÍTOTT)

Forrás: Eurostat

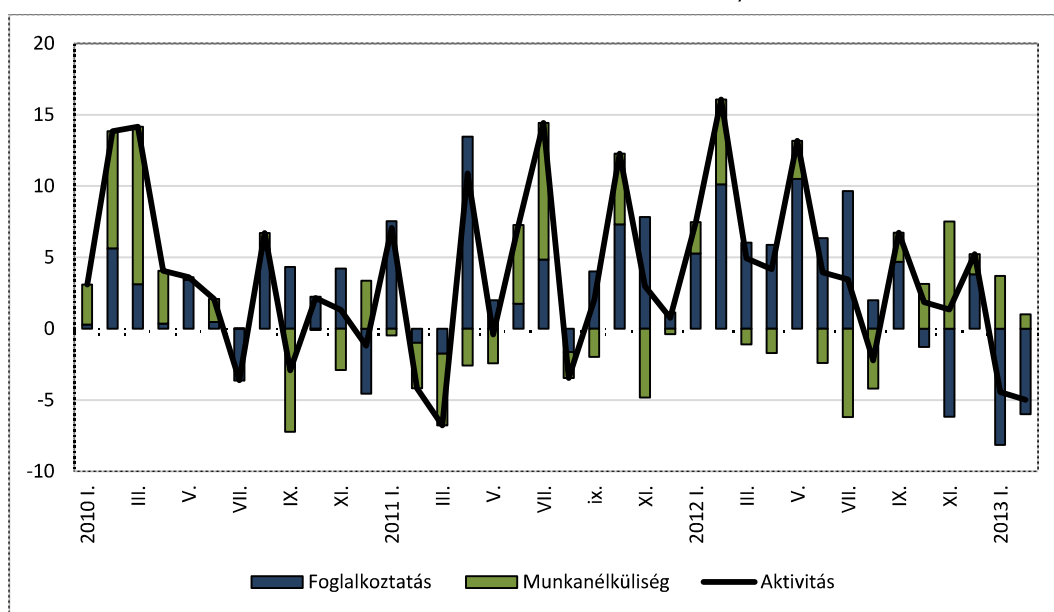
Az Európai Bizottság legutóbbi előrejelzése alapján idén nem várható a munkaerő-piaci helyzet érdemi javulása. Ennek oka, hogy a gazdaság bővülés csak az év végén indul be.³ A jelenlegi rossz konjunktúra miatt rövidtávon tovább romlik a helyzet a munkaerőpiacon, folytatódik a foglalkoztatottság csökkenése. A csökkenés ágazati megoszlását tekintve a várakozások szerint az építőiparban lesz a legnagyobb volumenű további létszámleépítés, de az ipari és a szolgáltató szektorban is szűkülésre lehet számítani. Összességében a foglalkoztatottság 2013 egészében 0,4 százalékkal zsugorodhat az unióban és 0,8-del a valutaövezetben. Az aktivitás emelkedése és a foglalkoztatottság csökkenése együttesen a munkanélküliségi ráta további növekedését vetíti előre: idén átlagosan az unióban az aktívak 11,1, míg az euróövezetben 12,2 százaléka lehet állás nélkül. Jövőre a gazdaság újbóli bővülése lassan érezteti hatását, így 2014 végén elkezdődhet a munkaerőpiac konszolidációja. Ennek eredménye, hogy mindkét régióban 0,3–0,5 százalékkal bővíthet a foglalkoztatás éves szinten, miközben a munkanélküliségi ráták 0,1 százalékponttal csökkennek.

³ European Commission [2013]: European Economic Forecast Winter 2013

2. Magyar munkaerő-piaci folyamatok

A gazdasági aktivitás csökkenése folytatódott 2013 második hónapjában is a KSH adatai alapján, így a szezonálisan kiigazított aktivitási ráta 57 százalékra csökkent, amely 0,1 százalékpontos zsugorodás az előző hónaphoz képest. A munkakínálatot már nem tudták növelni az aktivitást ösztönző kormányzati intézkedéseknek (nyugdíjkorhatár emelése, rokkantsági feltételek és munkanélküli ellátások szigorítása), azonban várakozásaink szerint ez csak átmeneti csökkenése lehet az aktivitásnak. A részletes adatok hiányában csak azt lehet feltételezni, hogy a közmunkaprogramokban leginkább érintettek, a 40-50 éves korosztály tagjai körében lehetett nagyobb az inaktivitás.

1. ÁBRA: AZ AKTIVITÁS, FOGLALKOZTATÁS ÉS MUNKANÉLKÜLISÉG HAVI VÁLTOZÁSA (EZER FŐ, SEZONÁLISAN KIIGAZÍTOTT)

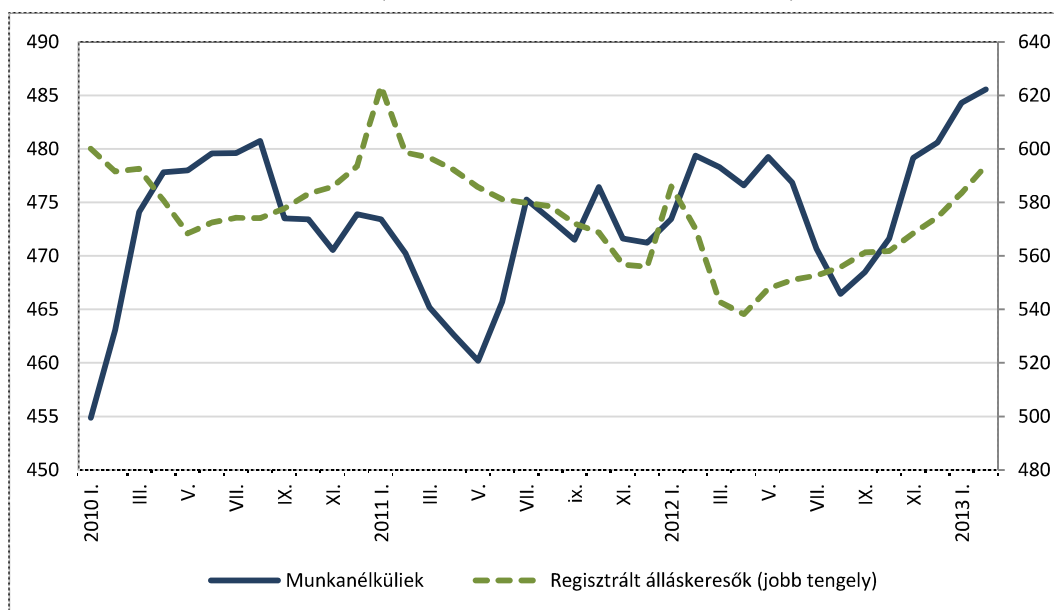
Forrás: KSH, Századvég-számítás

A foglalkoztatottak száma 2013 februárjában 6 ezer fővel csökkent. A szezonálisan kiigazított foglalkoztatási arány továbbra is magas, 50,7 százalékos, amely nagyságrendileg megfelel a válság előtti szintnek. A versenyszféra munkakeresletének visszaesését a közfoglalkoztatási programok felfutása sem tudta ellensúlyozni. A piaci ágazatok közül leginkább a szolgáltató ágazatokban csökkent a munkakereslet, miközben az iparban stagnálás volt megfigyelhető.

Az intézményi statisztikák alapján az alkalmazottak számának csökkenése 2013 januárjában folytatódott, de már kisebb mértékben, mint az elmúlt hónapokban: a legnagyobb visszaesést a művészeti, információ, kommunikáció és a szálláshely-szolgáltatás ágában regisztrálták. A feldolgozóiparban stagnált a munkakereslet az egy évvel ezelőtti állapothoz képest. A mezőgazdaságban továbbra is csak a közfoglalkoztatottak számának növekedése miatt lehetett létszámbővülést regisztrálni.

A munkanélküliség szezonálisan kiigazított rátája meghaladta a 11,1 százalékot 2013 második hónapjában, vagyis az állástalanok arányának tavaly megfigyelt csökkenése csak átmeneti volt. **A tartós munkanélküliek száma és az álláskeresői idő újra emelkedett,** így nem csak a foglalkoztatottság növekvő trendje tört meg, hanem a gazdaságilag aktívak másik csoportjában is kedvezőtlen folyamatok voltak. **A strukturális problémák mélyülésének a nyomait lehet felfedezni a folyamatokban,** miközben a kiírt új álláshelyek száma tovább csökkent, amely miatt a munkaerőpiac változatlanul laza.

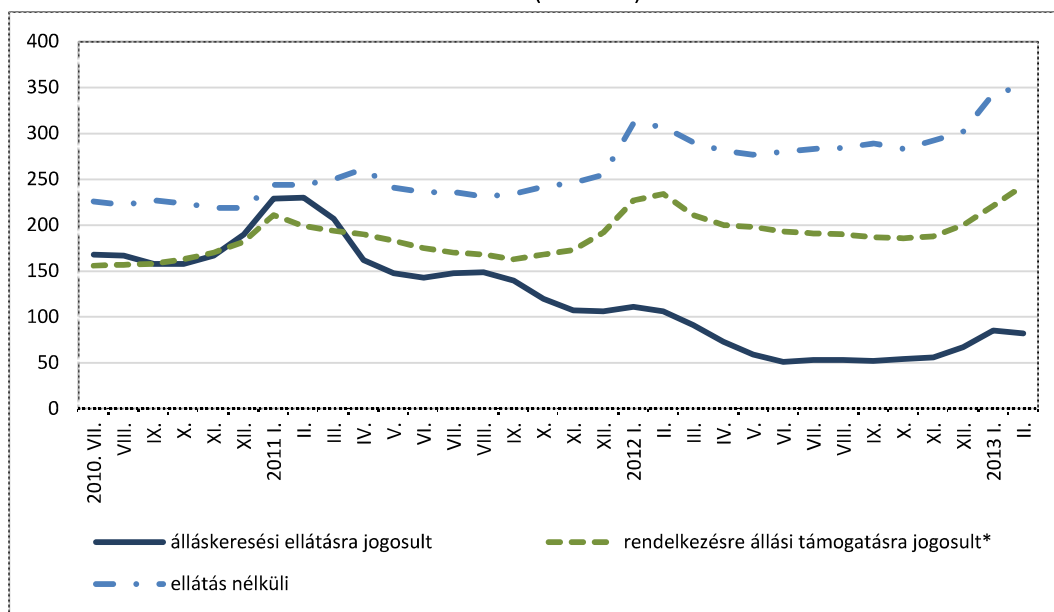
2. ÁBRA: A MUNKANÉLKÜLIEK ÉS AZ ÁLLÁSKERESŐK SZÁMA
(EZER FŐ, SZEZONÁLISAN KIIGAZÍTVA)

Forrás: KSH

A Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat (NFSZ) által regisztrált álláskeresők száma már nyolcadik hónapja emelkedik. Bár a KSH felméréséből származó munkanélküliek és az NFSZ által nyilvántartottak száma eltér egymástól, de az utóbbi hónapok adatai egy irányba mutatnak: a gazdasági recesszió miatt folyamatosan nő az állástalanok száma, és a strukturális problémák mélyülése kiolvasható mindkét adatsorból. **A 2012. februári adatokhoz képest a 12 hónapja, vagy annál több ideje a nyilvántartásban szereplők száma egy év alatt 34,5 százalékkal emelkedett.**

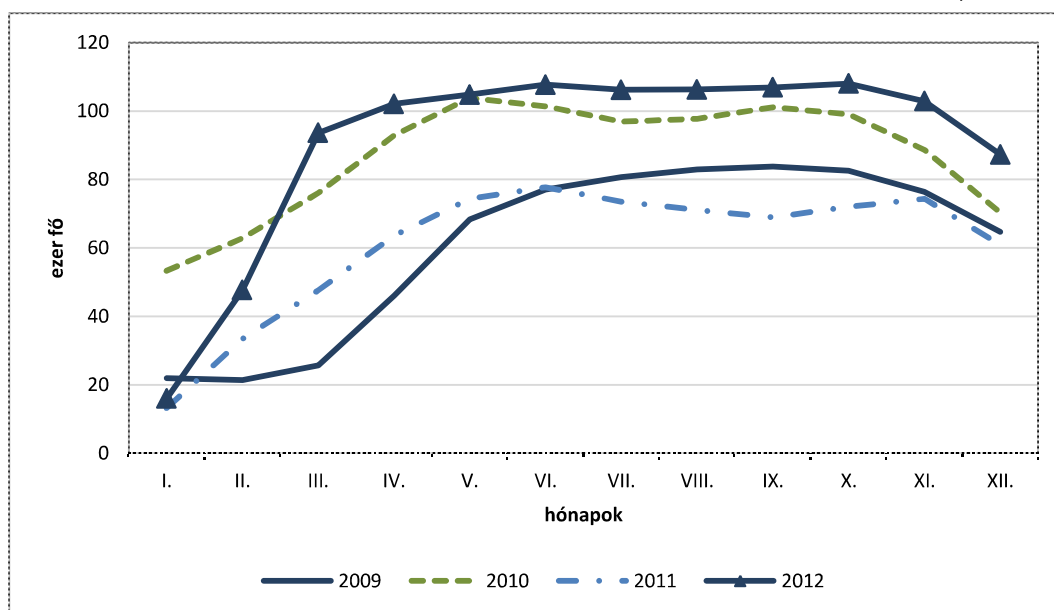
3. ÁBRA: A REGISZTRÁLT ÁLLÁSKERESŐK SZÁMA EGYES KATEGÓRIÁK SZERINT
(EZER FŐ)

Forrás: NFSZ, *szociális ellátásban részesülők 2012-től

Az ellátórendszer átalakításának hatásai egyelőre nem kimutathatók, de az már jól látszik, hogy az ellátatlan álláskeresők száma folyamatosan emelkedik. 2013 februárjában 44 ezerrel nőtt ebben a kategóriában regisztráltak száma egy év alatt. Ez leginkább az álláskeresői segély folyósítási idejének csökkentése miatt következhetett be, ugyanis egy év alatt 23 ezer fővel zsugorodott a csoport létszáma.

4. ÁBRA: A KÖZFOGLALKOZTATOTTAK LÉTSZÁMA A KÖLTSÉGVETÉSI SZERVEKNÉL (EZER FŐ)

Forrás: KSH

A költségvetési szektor foglalkoztatottsága 2013 első hónapjában a közfoglalkoztatás bővülése nélkül 2 százalékkal csökkent egy év alatt a Kormány költségcsökkentő

intézkedései révén. A téli közmunka kibővítése miatt a vizsgált hónapban 18 ezer fővel több támogatott álláshely volt a költségvetési intézményeknél.

A nemzetgazdasági bruttó átlagkeresetek 2,5 százalékkal nőttek 2013 januárjában az előző év azonos időszakához képest, míg a **versenyszférában 3 százalékos** emelkedést regisztráltak a KSH adatai alapján. A tavalyi év bérdinamikájához képest jelentősen csökkent a szféra dolgozóinak a kereset-növekedése, amit a minimálbér-emelés sem tudott kompenzálni. Bár továbbra is lehetősége van a vállalatoknak a bérkompenzációra, de már sokkal kevesebben juthatnak hozzá az állami támogatáshoz. Ez érezteti hatását a béreken is, aminek következtében a magasabb keresettel rendelkezők kisebb mértékű fizetésemelésben részesülhettek az év első hónapjában. A rendszeres keresetek továbbra is nagyobb ütemben nőnek, mint a teljes bér, mivel az elvárt bér- és a minimálbéremelés nem vonatkozik a juttatásokra és a prémiumokra. A költségvetési szféra bérei 0,9 százalékkal emelkedtek az előző év azonos időszakához képest, a közfoglalkoztatottak hatásának kiszűrésével pedig 1,8 százalékos volt a növekedés 2013 első hónapjában.

3. Nemzeti Foglalkoztatási Alap

A Nemzeti Foglalkoztatási Alap bevételei és kiadásai 2013 februárjában az előző évek átlagához képest jól alakultak.

A bevételi oldali 319 milliárdos előirányzatnak 17,6 százaléka teljesült 2013 februárjáig, az év második hónapjáig 56 milliárd forint folyt be az alap kasszájába. Az NGM szerint az idei évi szakképzési hozzájárulásból származó bevételek valószínűleg az előirányzatnak megfelelően alakulhatnak, szemben a tavalyi évvel. Ennek megítélése még nehézkes a második hónap adatai alapján, azonban az már most is látszik, hogy a tavalyi év változásainak hatására egyenletesebb lesz a szakképzési hozzájárulásból a befolyt bevételek összege.⁴

A kiadási oldali tételek általában többet elárulnak a foglalkoztatáspolitikai eszközökről, mint a bevételi oldali számok, azonban az év első hónapjában az eddigi évekhez képest másképp alakultak a passzív és aktív kiadások. Az előbbi esetében azért volt csak 14,7 százalékos teljesítés az év második hónapjában, mivel a tavalyi év decemberében már kifizették előre az álláskeresői támogatások egy részét a munkaügyi kirendeltségek. Erre azért volt lehetősége az intézménynek, mivel az alap 2012-es gazdálkodása révén jelentős többlettel tudott zárni, így nem terhelte az idei évi költségvetést olyan nagy mértékben az év elején szokásos nagyobb álláskeresői szám. Emellett az ellátásban részesülők száma is folyamatosan mérséklődött, mivel egyre többen estek ki a jogosultak köréből.

4

http://www.nav.gov.hu/data/cms276129/Tajekoztato_a_szakkepzesi_hozzajarulas_fizetesi_kotelezettséggel_o_ssze_fuggo_2013.pdf

1. TÁBLÁZAT: A NEMZETI FOGLALKOZTATÁSI ALAP BEVÉTELEI (MILLIÓ FORINT)

Bevételek	törvényi előirányzat	II.hó	teljesítés II. hó	Teljesítés %-a
Járulékbevételek és hozzájárulások	174 947,9	18 083,9	31 709,1	18,1
- Egészségbizt. és munkaerőpiaci járulék NFA-t megill. hányada	120 133,3	9 593,3	20 701,5	17,2
- Szakképzési hozzájárulás	54 814,6	8 490,7	11 007,6	20,1
Költségvetési támogatás és hozzájárulás	101 542,7	7 600,0	15 900,0	15,7
- Költségvetési támogatás	10 000,0	800,0	1 600,0	16,0
- Munkahelyvédelmi akcióttervvel összefüggő hozzájárulás	91 542,7	6 800,0	14 300,0	15,6
<i>Egyéb bevételek</i>	<i>2 650,0</i>	<i>81,3</i>	<i>196,4</i>	<i>7,4</i>
- Területi egyéb bevétel	850,0	18,3	57,9	6,8
- Központi egyéb bevétel	1 000,0	51,5	118,6	11,9
- Szakképzési és felnőttképzési egyéb bevétel	800,0	11,5	19,9	2,5
Bérgarancia támogatás törlesztése	1 000,0	20,9	33,4	3,3
TÁMOP intézkedések bevételei	39 000,0	7 729,3	7 729,3	19,8
Előző évi előirányzat-maradvány igénybevétele	0,0	0,0	0,0	-
Be nem azonosított bevétel	0,0	140,8	486,5	-
Költségvetés szerinti bevételek	319 140,6	33 656,2	56 054,7	17,6
Függő tételek	0,0	-8,3	-7,4	-
Összes bevétel	319 140,6	33 647,8	56 047,2	17,6

Forrás: Magyar Államkincstár

Az aktív támogatások előirányzatának csak 6,8 százalékát költötte el az állam, ami annak köszönhető, hogy az idei évben elsősorban uniós forrásokból próbálják finanszírozni a képzéseket. Az év első felében várhatóan kisebb lesz a felhasználása a rendelkezésre álló keretnek, és csak az év végén történhetnek meg a kifizetések.

A Start-munkaprogram 154 milliárdos keretéből csak 7,6 milliárd forint került felhasználásra. Ez annak volt köszönhető, hogy a Belügyminisztérium és a Nemzetgazdasági Minisztérium közötti szokásos megállapodási szerződés január hónap végén jött csak létre. Így nem történtek jelentős kifizetések, azonban a közfoglalkoztatotti bérkifizetések rendben zajlottak. A munkaügyi kirendeltségek az áthúzódó programok finanszírozását meg tudták oldani. Ennek köszönhetően csak márciusban várható a programok jelentősebb felfutása. Azonban az idei évben pozitívként értékelhető az, hogy a téli átmeneti közfoglalkoztatás nagyobb volumenű volt, mint tavaly, megközelítőleg 18 ezer fővel vehettek többen részt, mint az elmúlt évben.

2. TÁBLÁZAT: A NEMZETI FOGLALKOZTATÁSI ALAP KIADÁSAI (MILLIÓ FORINT)

Kiadások	törvényi előirányzat	II. hó	teljesítés II. hó	Teljesítés %-a
Aktív támogatások	33 000,0	2 095,8	2 230,0	6,8
- Foglalkoztatási és képzési támogatások	27 000,0	1 646,4	1 780,6	6,6
- Járulékkezdvezmény megtérítés	6 000,0	449,4	449,4	7,5
Szakképzési és felnőttképzési támogatások	27 500,0	728,6	770,2	2,8
Passzív kiadások	59 361,9	5 926,7	8 660,5	14,6
- Álláskeresői ellátások	59 000,0	5 926,7	8 660,5	14,7
- Nyugdíjbiztosítási Alapnak átadás	361,9	0,0	0,0	0,0
Bérgarancia kifizetések	6 000,0	453,5	605,8	10,1
Működési célú kifizetések	300,0	43,9	62,2	20,7
Start- munkaprogram	153 779,8	7 602,7	7 630,3	5,0
Egyenlegértékelési és kockázatkezelési keret	2 919,3	0,0	0,0	0,0
EU-s elő és társfinanszírozás	62 279,6	3 885,7	4 043,3	6,5
- TÁMOP 1.1 Munkaerőpiaci szolgáltatások és támogatások	35 000,0	2 146,6	2 304,2	6,6
- TÁMOP 1.2 Foglalkoztatást ösztönző normatív támogatások	11 000,0	1 739,1	1 739,1	15,8
- Foglalkoztathatóság és Alkalmazkodóképesség EU-s társfin.	16 279,6	0,0	0,0	0,0
Költségvetés szerinti kiadások	345 140,6	20 736,9	24 002,2	7,0
Összes kiadás	345 140,6	20 736,5	24 000,0	7,0
Összes bevétel	319 140,6	33 647,8	56 047,2	17,6
Egyenlegváltozás	-26 000,0	12 911,4	32 047,2	-

Forrás: Magyar Államkincstár

A tervezett összes kiadás 7 százaléka, azaz 24 milliárd forint került kifizetésre 2013 második hónapjában. Az alap egyenlege így 32 milliárd forintos többlettel zárt.

2. Elemzések

1. A 2011-es Népszámlálás munkaerő-piaci adatai

A Központi Statisztikai Hivatal Munkaerő-felmérés alapjául mindig a legfrissebb népszámlálás adatai szolgálnak. Ez alapján állapítják meg az egyes településen élők súlyát a mintában. A 2011-es számbavétel részletes adatai között szerepel a népesség munkaerő-piaci aktivitása is, amelyet górcső alá veszünk.

Két évvel ezelőtt a foglalkoztatottak száma a 15–74 éves korosztályban 3 millió 812 ezer volt a Munkaerő-felmérés alapján, amelytől lényegesen eltér a népszámlálás eredménye. A KSH legfrissebb számbavétele szerint 3 millió 936 ezer fő dolgozott Magyarországon a

megkérdezés időpontjában, amely alapján a foglalkoztatottak aránya 50,7 százalékos volt. Az eltérés már kívül esik a statisztikai hibahatáron.

3. TÁBLÁZAT: A 2011-ES NÉPSZÁMLÁLÁS ÉS MUNKAERŐ-FELMÉRÉS ADATAI

	Munkaerő-felmérés	Népszámlálás
Foglalkoztatottak	3 811,9	3 936,0
Munkanélküliek	467,9	568,3
Gazdaságilag aktívak	4 279,8	4 504,2
Gazdaságilag nem aktívak	3 395,8	3 255,4
15–74 éves népesség	7 675,7	7 759,7
Aktivítási arány	55,8	58,0
Munkanélküliségi ráta	10,9	12,6
Foglalkoztatási ráta	49,7	50,7

Forrás: KSH

Hasonlóan nagy eltérés mutatkozik a többi mutatóban is. A munkanélküliek száma több mint 100 ezerrel több, így az állástalanok aránya 12,6 százalékos volt 2011-ben. Így összességében a gazdaságilag aktív népesség meghaladta a 4 millió 500 ezer főt is. Az inaktívak száma viszont jelentősen kevesebb a vizsgált időszakban, mint amire a Munkaerő-felmérésből következtetni lehetett. **A Munkaerő-felmérésben szereplő lakosság szám már pár éve eltávolodott a KSH más módszertana alapján számított népességtől.** Ez lehetett az egyik oka a nagy eltérésnek. **A másik oka a statisztikai hivatal szakértője szerint az, hogy a MEF mintájában nem szerepel az intézetekben (börtönök, hajléktalanszállók stb.) lakó népesség, akik közül 20-30 ezer fő lehetett foglalkoztatott.** A népszámlálás adatai alapján valószínűleg 2014-ben fognak új munkaerő-piaci statisztikákat publikálni, aminek következtében revideálják az idősorokat és új mintát alakítanak ki.

2. A munkanélküliség különböző formái

Magyarországon a munkanélküliség nagy mértékben megemelkedett a válság kitörését követően, hasonlóan a többi uniós országhoz. Jelenleg jelentős teher mind az állam, mind az állástalanok számára az elhúzódó recesszió. A következőkben bemutatjuk, hogy a munkanélküliségnek milyen formái léteznek, valamint az Európai Unióban és hazánkban mekkora mértékű, és milyen jellegű a tartós munkanélküliség, ennek leküzdésére milyen eszközök állnak rendelkezésre az államnak.

2.1 A munkanélküliség fajtái

A munkagazdaságban a munkanélküliségnek a következő fajtáit különböztetjük meg:

- strukturális;
- ciklikus vagy konjunkturális;
- súrlódásos vagy frikciós;
- technológiai;

- önkéntes munkanélküliség.

Strukturális munkanélküliségről akkor beszélünk, ha a munkakereslet és a munkakínálat szerkezetében tér el egymástól. Ekkor rendelkezésre áll a megfelelő mennyiségű munkavállaló, azonban a képzettségüknek megfelelő állások nincsenek a piacon. Ebben az esetben alakulhatnak ki a hiányszakmák, míg egyes területeken túlkínálat van a munkaerőpiacon. A strukturális munkanélküliség mértéke akkor csökkenthető, ha megbízhatóan előre jelezhető a különböző iparágak egymás közötti arányának változása, és ehhez folyamatos és szervezett átképzéssel kapcsolódik a munkaerő kínálata.

A ciklikus vagy konjunkturális munkanélküliség az egyik leggyakoribb kiváltója az állástalanság változásának, amely **akkor következik be, ha a munka globális kereslete csökken, a gazdasági kibocsátás lassulásának vagy csökkenésének következtében.** Jelenleg a munkanélküliség ezen fajtájával is meg kell küzdeni a legtöbb európai országban

A súrlódásos vagy frikciós munkanélküliségről akkor beszélhetünk, ha az állás kereső a munkahely-változtatás állapotában van. Ekkor más munkalehetőséget keres, lakóhelyet válthat, pályakezdő, vagy szülési szabadság után tér vissza a munkaerő-piacra. A valóságban az emberek különböző preferenciákkal és képességekkel rendelkeznek, és a munkahelyek is különbözőek. Ráadásul az állást keresőkkel és a betöltendő munkahelyekkel kapcsolatos információáramlás nem tökéletes, a munkaerő földrajzi mobilitása pedig korlátozott. A megfelelő munkahely keresése időt és energiát igényel. A különböző állások különböző képességeket igényelnek, különböző béreket fizetnek, így nem meglepő, ha az állás kereső nem feltétlenül fogadja el az első felajánlott munkahelyet, és így kialakulhat a súrlódásos munkanélküliség. Ez nem okoz súlyos problémákat, csak átmeneti jellegű. A jelenség csökkentésében jelentős szerepe van a magán és állami állasközvetítő cégeknek.

A technológiai munkanélküliség akkor alakulhat ki, ha a technikai fejlődés következtében veszítik el az emberek a munkájukat. Ekkor az alacsonyan képzett munkavállalók szaktudása már nem elégséges az új eszközök, gépek használatához, tehát a szakmunkások vagy a betanított munkások veszíthetik el állásukat. Ez a fajta munkanélküliség általában hosszabb távú, ami a strukturális munkanélküliséghez nagyon hasonló és a problémák kezelése is megegyezik.

Az önkéntes munkanélküliség egy különleges fajtája a vizsgált munkaerő-piaci státusznak. Statisztikai szempontból nem is tartozik a gazdaságilag aktív népesség közé az, aki a vizsgált kategóriába tartozik, mivel aktívan nem keres magának állást az illető. Ugyanis valaki akkor választja az önkéntességet, ha valamilyen más, nem munkából származó jövedelemformával rendelkezik, öröklés útján jutott hozzá a megélhetést jelentő vagyonhoz, vagy eltartott.

2.2 Természetes munkanélküliség

A munkanélküliség természetes rátája az az arány, amely mellett az árakra és a bérekre ható erők egyensúlyban vannak. A nem gyorsuló vagy lassuló infláció mellett a munkanélküliség (non-accelerating inflation rate of unemployment, NAIRU) mellett a foglalkoztatottság a legmagasabb fenntartható szinten van, és a tényleges kibocsátás megegyezik a potenciális szintjével. Azért érdemes vizsgálni a NAIRU-t, mert így több kérdésre kaphatunk választ:

- megállapítható, hogy adott munkanélküliség mellett az árak és bérek gyorsabban vagy lassabban emelkedhetnek;⁵
- meg tudjuk különböztetni a ciklikus, vagy konjunktúrális munkanélküliséget az állástalanság többi formájától.

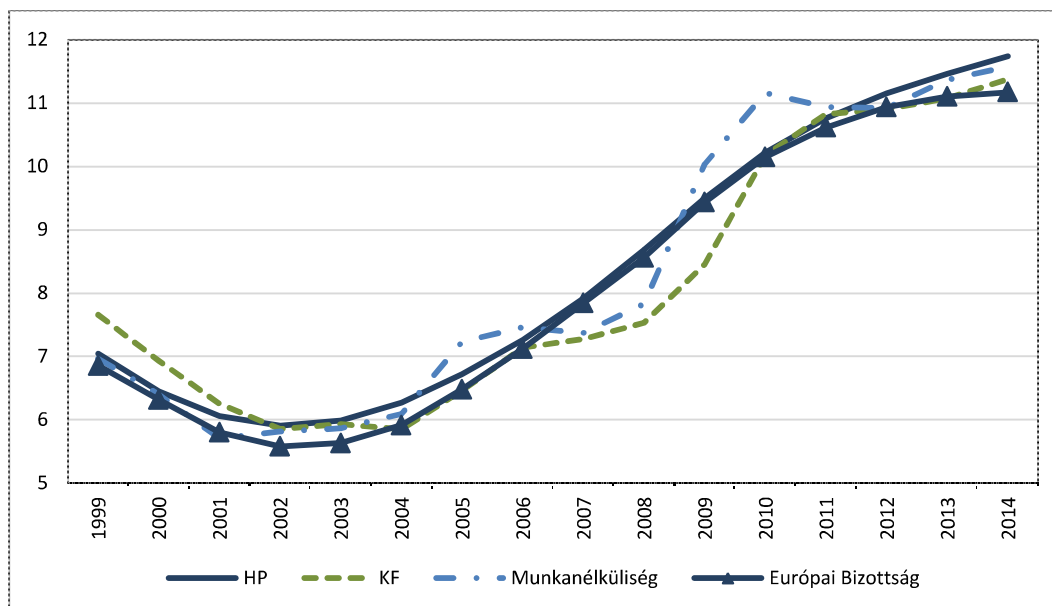
Azt is érdemes kiemelni, hogy a természetes munkanélküliség nem feltétlen egyezik meg az optimális munkanélküliséggel, amely mellett a nettó társadalmi jólét a legnagyobb. A természetes munkanélküliség mérése rendkívül nehéz, mivel közvetlenül nem figyelhető meg. A következőkben két idősoros technikával közelítjük be a NAIRU-t, valamint az Európai Bizottság becslését is ismertetjük. Az első mérésünket a Hodrick-Prescott filter (HP)⁶ segítségével állítottuk elő, amely nem veszi figyelembe a gazdasági összefüggéseket, csak egy matematikai algoritmus segítségével állítja elő a trendet (jelen esetben a természetes munkanélküliséget) és a ciklust. Másik módszerünk alapjául a Kalman filter szolgál, amelyben már figyelembe vesszük az infláció és a munkanélküliség közötti összefüggést. A szűrő alapjául egy olyan algoritmus szolgál, amely a mozgó rendszerek állapotáról ad optimális becslést, kiszűrve a rendszerből a zajokat. A harmadik becslést az Európai Bizottság (EB) szolgáltatotta, amely saját modelljük alapján áll elő.⁷ **Az eredmények alapján a Kálmán Filter mutatja ki a legalacsonyabb természetes munkanélküliségi szintet, míg a HP-filter és a bizottsági becslés jóval magasabb eredményre jut.** Nehéz megítélni, hogy melyik a pontosabb mérés, az viszont jól kirajzolódik, hogy a válság kitörését követően a munkanélküliség magasabb volt a természetes szintjénél a Kalman filter és az EB számításai szerint is.

⁵ Friedman, Milton (1968): The Role of Monetary Policy. American Economic Review 58 (March): 1 – 17

⁶ Hodrick, R. J. - Prescott, E. C. (1997): Postwar U.S. Business Cycles: An Empirical Investigation, Journal of Money, Credit and Banking, 29(1), 1-16.

⁷ D'Auria, F. - Denis, C. - Havik, K. - Mc Morrow, K. - Planas, C. - Raciborski, R. - Röger, W. - Rossi, A. (2010): The production function methodology for calculating potential growth rates and output gaps. Economic Papers 420, European Commission.

5. ÁBRA: A TERMÉSZETES MUNKANÉLKÜLISÉG BECSLÉSE KÜLÖNBÖZŐ TECHNIKÁKKAL

Forrás: Századvég-számítás, Európai Bizottság

A természetes munkanélküliséget a foglalkoztatáspolitikai is képes csökkenteni. A munkaerő-piaci szolgáltatások javítása révén az állástalanok hamarabb megtalálhatják a nekik megfelelő betöltetlen pozíciókat. A képzések segítségével a potenciális munkaerő nagysága növelhető, amely rugalmasabban tud igazodni a munkakereslet szerkezeti változásaihoz. A közmunkaprogramok segítségével a rossz konjunkturális időszakokban szintén csökkenthető a munkanélküliség.

2.3 Tartós munkanélküliség

A tartós munkanélküliség jelenléte mindig súlyos probléma a foglalkoztatáspolitikai számára. Egyfelől az államnak sokkal többbe kerül visszaterelnie ezeket az embereket a munkaerőpiacra, mint a többi munkanélkülit. Másfelől az egyének munkaképessége jelentősen erodálódik, valamint pszichológiailag is megviseli az egyént, ha már régóta nem talál magának munkahelyet. Ezért a szakpolitikának külön kell foglalkozni az érintett csoporttal, amelyet most górcső alá veszünk.

Az Európai Unióban egészében 10,4 százalékos munkanélküliségi ráta mellett, az állástalanok 44,5 százaléka 12 vagy több hónapja keresett aktívan munkát. A válság kitörése óta jelentősen nőtt a tartós munkanélküliek aránya az EU-ban. **Az országok egyedi adatait megvizsgálva arra a következtetésre juthatunk, hogy ahol alacsonyabb a munkanélküliség ott kisebb a tartós álláskereső aránya (a kapcsolat szorossága közepesnél erősebb).** Átlagosan 2,4 százalékponttal magasabb a több mint egy éve munkát keresők aránya, ha 1 százalékponttal nő a munkanélküliek aránya. A legjobb munkaerő-piaci mutatókkal rendelkező Ausztriában és Hollandiában jóval átlag alatti a vizsgált indikátor értéke, míg Szlovákiában, Görögországban és Írországon az egyik legrosszabb a helyzet. Természetesen

találunk az országok között kivételeket: Németországban az alacsony munkanélküliség mellett majdnem 50 százalékos a tartós munkanélküliek aránya, míg Svédországban a 7,6 százalékos ráta mellett csak 19 százalékos volt ugyan ez az arány. Itt felmerülhet a kérdés, hogy ennek mik lehetnek az okai. A különbségek az ellátórendszerek nagyvonalúságában, valamint a foglalkoztatáspolitikai eszközök hatékonyságában és a célzottságában keresendők. Továbbá fontos az is, hogy mekkora mértékű az előző alfejezetekben említett munkanélküliségi fajtáknak a jelenléte.

4. TÁBLÁZAT: A MUNKANÉLKÜLISÉGI RÁTÁK ÉS A TARTÓS MUNKANÉLKÜLIEK ARÁNYA A MUNKANÉLKÜLIEKEN BELÜL (MINDEN ÉV HARMADIK NEGYEDÉVÉBEN, SZÁZALÉK, 15–64 ÉVES KOROSZTÁLY)

Országok	Munkanélküliek aránya			Tartós munkanélküliek aránya a munkanélkülieken belül		
	2008	2010	2012	2008	2010	2012
EU	6,9	9,4	10,4	35,9	40,8	44,5
Belgium	7,8	8,7	7,8	44,5	48,8	43,2
Bulgária	5,2	9,6	11,6	52,7	47,8	56,5
Csehország	4,3	7,1	7,0	48,6	43,1	43,4
Dánia	3,5	7,4	7,5	na	20,5	26,2
Németország	7,2	6,8	5,5	51,3	47,1	45,9
Észtország	6,3	15,7	9,8	na	52,5	53,2
Írország	6,9	14,4	15,3	25,5	49,2	59,4
Görögország	7,3	12,6	25,0	49,9	46,1	60,6
Spanyolország	11,4	19,9	25,2	17,3	37,4	44,5
Franciaország	7,3	9,1	9,7	35,9	41,2	40,5
Olaszország	6,2	7,7	9,9	45,3	50,1	53,4
Ciprus	3,7	6,0	12,3	9,2	21,6	32,2
Lettország	7,5	18,2	13,8	18,6	46,5	47,4
Litvánia	6,0	18,0	12,6	12,5	42,1	51,0
Luxembourg	5,5	3,9	5,7	11,9	20,2	22,2
Magyarország	7,8	10,9	10,5	47,9	52,5	45,2
Málta	5,9	6,9	6,7	na	44,6	39,8
Hollandia	2,4	4,3	5,2	32,4	27,5	32,5
Ausztria	3,8	4,5	4,4	24,7	24,0	26,6
Lengyelország	6,7	9,2	10,0	33,0	32,3	40,4
Portugália	8,2	11,5	16,6	46,5	53,5	50,0
Románia	5,7	7,2	7,0	40,9	37,9	47,1
Szlovénia	4,2	7,2	9,3	36,7	46,6	49,8
Szlovákia	8,9	14,2	13,7	65,7	66,6	67,5
Finnország	5,6	7,4	7,2	20,1	27,6	21,2
Svédország	5,7	8,1	7,6	13,4	19,5	18,7
Egyesült Királyság	6,1	8,0	8,1	23,2	32,4	34,4

Forrás: Eurostat

Magyarországon 2012 harmadik negyedében 47 százaléka a munkakeresőknek már egy vagy több éve keresett magának állást a Központi Statisztikai Hivatal Munkaerő-felmérése alapján. Ez az arány lényegében nem marad el a 2008-as statisztikához képest, azonban abszolút szám jelentősen nagyobb. Viszont az öröndetes, hogy a recesszió mélypontját jelentő 2010-es állapothoz képest, nagy mértékben csökkent a tartós munkanélküliek szintje. Ennek ellenére nem szabad azt feltételezni, hogy a jelenség már nem jelent érdemi problémát.

5. TÁBLÁZAT: A MUNKANÉLKÜLIEK SZÁMA A MUNKAKERESÉS IDŐTARTAMA SZERINT (EZER FŐ, 15-74 ÉVES KOROSZTÁLY)

Hónap	2008. III. negyedév	2010. III. negyedév	2012. III. negyedév
1-nél kevesebb	15,6	17,3	44,3
1–3	51,9	57,9	64,2
4–6	38,1	48,7	45,9
7–11	53,3	86,6	84,7
12	13,5	21,2	21,1
13–18	39,0	78,5	60,3
19–23	20,8	36,1	23,9
24	9,5	12,9	14,1
25 és több	76,3	98,1	92,1
Tartós munkanélküliség összesen	159,1	246,8	211,6
Összesen	318,0	457,3	450,7

Forrás: KSH Munkaerő-felmérés

A Munkaerő-felmérés 2012 III. negyedévi adatai szerint a tartós munkanélküliek közül nagyobb arányban voltak férfiak. A 204 ezer női álláskereső közül 94 ezer nem talált magának 12 vagy több hónapja magának állást a munkaerő-piacon. A teljes lakosságon belül a legtöbben a 25–34 és 35–44 éves korosztályból kerültek ki. A férfiak és a nők között a korcsoportos megoszlásban is jelentős különbség van. Míg a nőknél inkább 45 év felett volt jellemző a tartós távolmaradás, addig a férfiak inkább 25–34 éves koruk között voltak sokáig munkanélküliek. A végzettség alapján a legtöbben középfokú kvalifikációval rendelkeztek, a tartós munkanélküliek több mint 60 százaléka ebbe a kategóriába tartozott a vizsgált időszakban.

A tavalyi év végén bár csökkent a tartós munkanélküliek száma és aránya, de még mindig nagy problémát jelent a foglalkoztatáspolitikára a jelenség. A szaktárca leginkább a közfoglalkoztatás eszközével szeretné csökkenteni a régóta állás nélkül lévő aktívak számát, azonban ennek eredményei eddig ismeretlenek a megfelelő hatásvizsgálatok hiányában. Régebbi, hazai kutatások és a nemzetközi szakirodalom alapján az mondható el, hogy a közfoglalkoztatás nem, vagy csak alig képes csökkenteni a tartós munkanélküliséget. A probléma lényegében egy eszközzel sem oldható meg önmagában, hanem több aktív

politikával együttesen lehet szembeszállni a jelenséggel. A tartós munkanélküliek visszavezetéséhez pszichológiai tanácsadás, folyamatos mentori szolgáltatás szükséges, amely rendkívül költségessé teheti a programokat.

6. A TARTÓS MUNKANÉLKÜLISÉG SZERKEZETET 2012 III. NEGYEDÉVÉBEN, SZÁZALÉKOS MEGOSZLÁS

	Férfi	Nő	Összesen
Korcsoportok			
25 év alatti	14,4	11,6	13,2
25–34	30,9	22,1	27,0
35–44	26,6	25,2	26,0
45–54	18,1	28,2	22,5
55 feletti	10,0	13,2	11,4
Iskolai végzettség			
alapfokú	31,2	31,9	31,5
középfokú	63,3	57,1	60,5
felsőfokú	5,5	11,0	7,9
Összesen*	48,4	45,8	47,2

*Forrás: Munkaerő-felmérés, Századvég-számítás, *a munkanélkülieken belül*